

Voorwoord

‘Verbinding’ is hot, het dreigt bijna een ‘jeukwoord’ te worden. Als je er eenmaal op let kun je het woord wel een aantal keren per dag tegenkomen in kranten of op informatieve sites. Er zijn natuurlijk de vacatureteksten waarin gevraagd wordt om ‘verbindend vermogen’. Dat was bijvoorbeeld een trefwoord bij de sollicitatie van Marc Rutte naar de functie van secretaris-generaal van de NAVO, en in Rotterdam vertrouwt men erop met Carola Schouten een verbinder te hebben binnengehaald. Getuige heel wat personeelsadvertenties scoren net zo goed buiten de politiek, in management en organisatie, ‘verbindende capaciteiten’ hoog. Maar ook als het gaat over het sociaal-politieke klimaat van onze samenleving hoor je de roep om verbinding vaak klinken, soms geformuleerd als het verlangen naar een ‘nieuw wij’. De promotie door de BBB van ‘noaberschap’ is daar een manifestatie van, evenals de populariteit van de Afrikaanse Ubuntu filosofie met de slagzin ‘Ik ben omdat wij zijn’. Omgekeerd schetst Michel Houellebecq in zijn romans trefzeker de kilte van een maatschappij van ‘elementaire deeltjes’ waaruit alle verbinding is verdampt.

Ik ben wel gevoelig voor dat streven naar verbinding, want het belooft warme saamhorigheid, en wie wil dat nou niet. Toch zet ik in dit boek een (bijna) tegenovergesteld begrip centraal, namelijk ‘scheiding’. Dat heeft ermee te maken dat veel belofde of veronderstelde verbinding nep is, naar mijn gevoel. Het verlangen naar verbinding is zo groot dat er te snel en te onnadenkend naar gegrepen wordt. Daar profiteren gehaaide reclamemakers van. Autocratische politici maken er misbruik van, zij proclameren een opgelegd wij om hun macht te vestigen en de mogelijk rebelse eigenheid van mensen te smoren.

Het schijnt dat in China gegenereerde AI-teksten buitenproportioneel vaak het woord ‘wij’ gebruiken¹. Van die verbinding hebben we schoon genoeg.

Op zo’n moment wordt verbinding behalve een jeukwoord ook een gevaarlijk woord². Om die reden focus ik op de scheiding, opgevat als garantie voor bescherming van de eigenheid van mensen tegen onderdrukkende verbinding. Als vanuit die scheiding alsnog verbinding opbloeit – want dat is mogelijk zoals we zullen zien – dan kun je dat echte verbinding noemen.

Ondanks de centrale plaats van de scheiding heb ik het woord niet in de hoofdtitel van het boek opgenomen. Het zou te vervreemdend werken. En per slot van rekening begint en eindigt het boek met het verlangen naar verbinding. Waarom dan niet sec ‘Verbinding’ als titel genomen? Dat zou beslist aanspreken, maar het zou voorbij kunnen gaan aan de gevaarlijke invulling van het woord, waar ik vanaf wil. Zo werd het uiteindelijk, met dank aan de uitgever: ‘Genoeg verbinding’, met de scheiding in de ondertitel.

Hoe ingewikkeld de route van verbinding door de scheiding heen soms ook is, er zijn altijd illustraties te vinden in de vorm van uit het leven gegrepen scènes. Die ontleen ik in dit boek aan de praktijk van psychiatrie en psychotherapie. Ze hebben de vorm van korte citaten of professionele autobiografieën van een of anderhalve pagina. Zij vormen een wezenlijk bestanddeel van het boek, omdat zij mijn beschrijvende en betogende tekst aanvullen op de punten waar die tekortschiet, en zo de verschijnselen van de scheiding en echte

1. Op *thediplomat.com* wijst Max Dixon erop dat DeepSeek veelvuldig het woord ‘wij’ gebruikt. Gevraagd wie het precies onder ‘wij’ verstaat, is DeepSeek zonnklaar: ‘wij’ verwijst naar de Chinese regering en het Chinese volk. Besproken in *Trouw* van 13 februari 2025.

2. In zijn essay *Alleen zijn we verloren, samen soms gevaarlijk* in *Trouw* van 5 maart 2025 benoemt Stevo Akkerman ‘verbinding’ tegelijkertijd als jeukwoord en als gevaarlijk.

verbinding helpen verhelderen. In de eerste hoofdstukken maak ik daar nog slechts spaarzaam gebruik van, vanaf hoofdstuk vier worden de citaten langer en talrijker.